

35. De diacona.
34. De monacha.
35. De commatre.
55. De sorore.
37. De nepte.
38. De virgine non desponsata.
39. De conjugii quatuor generationis quondam Anglis permissis.
40. De conjugio vitando.
41. De his qui infra septimam generationem ne-scienter conjuncti sunt.
42. Ut conjunctio consanguineorum prohibeatur.
43. De his qui se proximis copulant.
44. Quod matrimonia affectu contrahuntur.
45. De affinitate ex decretis Innocentii.
46. Ut conjugia a presbyteris, diaconibus, subdiaconibus contracta dissolvantur.
47. De cognata vel quam cognatus habuit.
48. Isidori capitula de septem gradibus consanguinitatis.
49. De diversa fornicatione.
50. De mulieribus fornicantibus.
51. De fornicatione presbyteri.
52. De muliere quæ cum duobus fratribus nupserit.
53. De concupita muliere.
54. De Sodomitico scelere.
55. Quod propter quamdam fornicationem separatus vel separata nubere potest.
56. Quid fiat de illo qui filiam vel filiastram ad confirmationem vel fontem tenuerit
47. De varietate homicidiorum.
58. Quod detractor sit homicida.
59. De voluntario homicida.
60. De homicidio non sponte commisso.
61. De occiso pœnitente.
62. De uxoris interfecore.
63. De pœna matricidæ.
64. De patricida et fratricida.
65. De interfectione impij.
66. De juramentis.
67. De perjuro pro vita redimendo.
68. De perjuro qui alios in perjurium ducit.
69. De eo qui sciens perjurat.
70. De eo qui contra id quod suspicatur jurat.
71. De perjuro in manu episcopi vel cruce.
72. Quod verum jurare non sit peccatum.
73. De juramento synodali.
74. Ut pueri ante quatuordecim annos non cogantur jurare.
75. Ut perjurium emendetur sicut adulterium.
76. De his qui per capillum vel per caput Dei jurant.
77. De incautis juramentis non servandis.

- A 78. Si utendum sit fide veritatis per falsos deos.
79. De perjuro cavendo etiam in communi loquea.
80. Quacunq̄ arte verborum quis juret?
81. De multimodis juramentis et mendaciis.

LIB. IX. De raptoribus et furibus.

1. De membrorum truncatoribus et incensoribus.
2. Quod non furtum, sed mens juris attenditur.
3. De eo qui aliquem exspoliavit.
4. Quod non sit sumendum exemplum spoliandi.
5. Quod oblatio de rapina maculosa sit.
6. Ut pauperum defensio ab imperatore postuletur.
7. Peccatum esse diviti ablatum pauperi dare.
8. Rapinam esse inventa non reddere.
9. Regum esse oppressos liberare, nec effusionem sanguinis esse malos punire.
10. De puniendis malis.
11. De oratione qua orat ut temperentur interdicta.
12. Quibus licitura sit malos occidere.
- B 13. Ut mali non occidantur, sed corrigantur
14. De tolerandis vel fugiendis vel impugnandis malis.
15. Quod bella cum benevolentia sint agenda.
16. De persequendis vel deprædandis hostibus.
17. De prædandis hostibus ecclesie.
18. De eo qui, cum possit, injuriam non repellit a socio.
19. De pœnitentia.
20. De reconciliatione pœnitentis.
21. De utili pœnitentia.
22. Quod non tam mensura temporis quam doloris consideranda est.
23. Ut pœnitentia publice agatur.
24. Post dignam pœnitentiam posse aliquem docere.
25. Cur prohibeatur clericatus post pœnitentiam.
26. Quod oblata oporteat pœnitentem restituere.
27. Quod nullum peccatum sine pœnitentia remittatur.
- C 28. Quod pro conversione necessaria sit pœnitentia.
29. Quod venia non accipiatur sine pœnitentia.
30. Ne aliquis episcoporum alienum pœnitentem suscipiat.
31. Indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotum obtineri nequit.
32. De his qui se occulto crimine contaminarunt.
33. Quod par causa sit mulieris adulterium et viri adulterium.
34. De justa et injusta misericordia.
35. De persequentibus sacerdotes.
36. De cruce et imagine.
37. De reconciliatione excommunicatorum.

APPENDIX SECUNDA

OPUSCULA SPURIA.

Bibliotheca Veterum Patrum, Supplementum, tom. XXVII, col. 436.)

F. P. LUCÆ WADDINGI

ORDINIS MINORUM

AD SEQUENTIA OPUSCULA PRÆMONITIO.

Duo nobis desunt sanctissimi viri opuscula, Commentarii scilicet in Threnos Jeremiæ, et in Psalmis Davidis, quorum postremos morte præventus complere non poterat. Etsi a nobis diligenter perquisitos, hactenus reperire non potuimus: si aliquando apparuerint, auctiori dabimus editione. Interim laboramus

circa collectionem canonum, quam libris tredecim Anselmus absolvit, et *Anselmi Decretum* quidam appellant. Eam suis numeris absolutam a mendis et erroribus expurgatam, notisque, ubi oportuerit, illustratam, Deo propitiante, aliquando in lucem proferemus.

Quæ vero sequuntur opuscula, Arnoldus Uvion tribuit S. Anselmo (Uvion in notis ad diem 18 Martii), eaque exstare, et Anselmo ascribi in codicibus prægrandibus membranis bibliothecæ cœnobii S. Benedicti Mantuani testatur Possevinus (in Appar.). Eminentissimus dominus Franciscus cardinalis Barberinus, Benedictini ordinis protector, pro sua erga me veteri ac peculiari benignitate, atque innata in omnes bonarum litterarum cultores benefica propensione, curavit inde fide integra hoc exemplar transmitti. Atqui illa eloquio humiliora, quam quæ tanti viri præferant graviatam, alicui videbuntur. Verumtamen conjecturæ quæ ex styli varietate efformari solent, leves frequenter apparent et fallaces; quippe manifestum est non eundem in universis operibus suis sermonem methodumque servare sacros doctores, præsertim eos qui præter doctrinæ excellentiam, vitæ addunt sanctitatem, et pietatis igniculis incensi frequenter seruntur in Deum. Dei verbis alios quandoque gravius reprehendunt, suis precibus aliquando Deum humiliter pro se interpellant. Pro rei et argumenti varietate modo extollunt, modo deprimunt sermonem, nec eodem vocis tenore agendum judicant cum Ecclesiæ persecutore et cum mundi conditore. Spiritus intus alit humiles cordis cogitationes, et foris edit lenes vocis susurros, in conspectu illius pro cuius bonorum in spiritu vehementi plerumque clamant, et quasi tuba exaltant vocem suam, annuntiantes populo scelera eorum, et domibus principum peccata eorum. Cum quo quis loquitur, et de qua re agitur expendendum, adeoque temperandi sermones, ut undequaque conveniant. Anselmus modo cum Henrico tyranno in acie pugnat, modo contra schismaticos scriptis tonat, attamen in cubiculi penetralibus *divinum semper aliquid intus agitabat, et contemplabatur caelestis* (In Vita num. 30), quæ reverenti deinde promebat eloquio. Nihil ergo mirum si graviter doceat, et humiliter oret; si sacras Scripturas in tyrannos acriter contorqueat, et divina mysteria humiliatæ mentis meditetur affectu. *Multos libellos propriis manibus conscripsisse* Vitæ auctor recenset (num. 25). Quid si inter istos isti? Certe in ipsa illa domo in qua vitam monasticam et contemplativam professus est, omnes isti qui sequuntur, contemplationum libelli, præfixo ad singulos ejus nomine, diligenter conservantur. Liceat itaque præcedentibus opusculis ista subtexere, saltem ne pereant.

I.

MEDITATIO IN ORATIONEM DOMINICAM.

1. *Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum, etc.* O summa clementia! O ineffabilis benignitas! O mira dignatio! O longitudo, latitudo, sublimitas, et profundum charitatis divinæ! Vilissimum lotum sum, detestabilis sanies, nequissima creatura, et tamen Deus deorum, Rex regum et Dominus dominantium, se meum Patrem dicit. *Cum oratis, inquit, dicite: Pater noster, etc.* Ex quo hoc dicit ipsa Veritas, verissimum est. Et scio quod plus sine comparatione me diligit quam pater carnalis vel mater, imo quam ego ipse. De tanto ergo Patre elevabitur cor meum ut aquila, et jam hujus cœli inferiora contemnam. Quid ultra mihi de terrenis honoribus qui sum filius Dei? Majus dedecus esset mihi appetere quantumcumque magnum honorem terrenum quam filium imperatoris appetere latrinæ officinam. Quid ultra mihi de terrenis divitiis qui regni æterni sum hæres? Ignominiosius esset mihi de quantumcumque magnis divitiis terrenis curare quam primogenitum imperatoris de limo equorum suorum. Quid ultra mihi de deliciis carnalibus, de terrenis, quantumcumque magnis? Detestabilis esset mihi filio Regis summi affici in quantumcumque allectiva creatura quam filium imperatoris in sanie fetidissima. Quid bonum, quid pulchrum, quid utile, quid desiderabile me allicere potest qui hæres sum fontis omnis pietatis, et boni? Omnia respectu illius non sunt nisi quædam similitudo et umbra. Accedam ergo ad Patrem meum, qui nihil aliud vult nisi ut habeam eum. Nunquid ergo negli-

gens ero? Nunquid pausabo? Nunquid aliis intentus ero? Certe cum impetu, omnibus postpositis, curram ad eum. Sufficit mihi, si habeo Patrem meum, et ideo toto corde tendam in eum. Non aspiciam, non aliud videbo nisi Deum meum, quia oculus mentis meæ totus tendit in illum, quia nimis allexit animum meum. *Pater noster.* O mel, et favum in ore meo, cum te Deum meum, Patrem meum voco! O dulcedo indicibilis! O jucunditas inæstimabilis! O jubilatio ineffabilis, cum audeo te Patrem vocare! O exultatio! O admiratio! O medullaris modulatio! Quia Pater meus es tu. Quid ultra prætendam? Quid ultra dicam? Quid ultra petam? Pater meus es tu.

2. Sed ubi es, Pater mi? ubi es, si ubique es? imo quia ubique, quomodo cœlum tibi sedes est? Sed ideo, benignissime Domine, vis ut dicamus *Pater noster, qui es in cœlis*, ut nos a terrenis ad cœlestia elevet, ubi maxime tua potentia, sapientia, et bonitas elucescit; ut ibi, mi pater, sit semper tecum conversio et conversatio nostra, ut a te cœlestia, non terrena, petamus; aut certe ut, nos spirituales cœli facti, in nobis sit habitatio tua. Quid ergo nos tardabit? Quid nos retrahet? Quid impedimenta parabit quin cœlestem, non terrenam, vitam ducamus, ut in nobis sit habitatio tua? O digna admiratio, mira dignatio, et dignissima habitatio Christi in nobis! Ego sædissimus filius et abominabilis peccatorum latrina, valeo esse ex immensa Dei mei clementia tabernaculum ejus. Et qui sum ple-